За Самостійну Соборну Українську Державу!

Воля Народам! Воля Людині!

ВИДАЄ ПОЛІТИЧНИЙ ВІДДІЛ УПА

РІК. І. ЖОВТЕНЬ 1943 Р. Ч. 4.

Г. Піснячевський

Слідами княжих дружинників

Наша боротьба за Українську Державу — це продовження тисячолітньої боротьби наших предків. Але не тільки боротьба наша схожа на їхню, — схожі на них, і то майже в усьому, й ми самі. Навіть з найдальшими предками—княжими дружинниками є в нас ця схожість, дарма, що сповиті вони сивим туманом давнини.

„Загородіте Полю (цебто диким ордам) ворота за землю українську, за рани Ігореві" — ось під яким кличем боролись княжі вої. І була для них та земля українська дорожча за славу, за багатства, за все на світі. „Краще, — казали вони, — в своїй землі кістьми лягти, ніж у чужій жити в славі". Щира й сильна любов до рідної землі була основою їхньої високої ідейности. Знали вони, що борються не за наживу, не для особистої приємности, але за рідну державу, за рідний народ, за рідну і велику, цінну для всього світа, культуру.

І ми, вояки сьогоднішньої революційно-визвольної Української Повстанчої Армії, боремось за рідну державу на рідній землі, за рідний народ, за його волю. Боротьба наша йде з не меншим ворогом, як то було за княжих часів.

Висока ідейність в свою чергу зроджувала такі чесноти у княжих дружинників, як почуття обов'язку й відповідальности, хоробрість, геройство, самопосвяту. Вони наказували їм полюбити і шукати не солодких вигод, що розніжують і рослаблюють тіло й душу людини, а твердого, небезпечного, геройського життя, що цю душу і тіло гартує. Ось виринає перед нами князь Ігор перед своїми полками і слова його, як удари меча, рішучі і невідкличні: „Хочу з вами наддамати списа край поля половецького і або головою наложити, або води з Дону шоломом напитися". Або пан, або пропав, — іншого виходу вони не знають. Ось послухаймо, як гордо звучать слова учасника боїв княжої доби: „Краще нам порубаними бути, ніж у неволю попасти". Святослав гартував перед боєм своє вояцтво: „Поляжемо, а не осоромимо землі нашої, мертві бо сорому не мають". Та врешті читаймо, що пише про наших героїв чужинець — ворог: „Про них розповідають, що вони навіть переможені ніколи не віддаються в руки ворогів, а як не мають надії врятуватись, встромлюють собі в нутро мечі і так себе вбивають. А роблять це вони, вірючи, що вбиті ворогами в полоні і на тому світі служитимуть своїм убивцям. Вони бояться такої неволі і самі себе вбивають, щоб не служити по смерті ворогам". (З грецьких літописів).

Чи ж не самою високою ідейністю керуються сьогодні українські повстанці в свойому житті й боротьбі? Вони покинули хату, покинули рідних, вступили на шлях труднощів і невигод, щоб боротись з ворогом—займанцем рідної землі. Кличі княжих дружинників виписані повністю в них на прапорах.

Але, не зважаючи на те, що ці лицарські чесноти наші предки приносили з собою на світ, вони багато, і то вже змалку, вчилися — гартувались. „Під трубами сповивані, під шоломами колихані, з кінця спису годовані", — пише про це автор „Слова о полку Ігоревім". Вони завжди були в бойовій готовості, — „луки в них натягнені, сагайдаки відкриті, шаблі вигострені", — продовжує той самий автор. Вони хоробрі, але й обережні. „Зброї не скидайте із себе швидко, не розглянувшись кругом, бо через неувагу людина гине несподівано", — заповідає дітям князь Володимир Мономах.

„Тугії луки, острії мечі" — зброя взагалі була у наших предків в особливій пошані. Відомо, що ще в переддержавний час українське плем'я, поляни, дало загарбникам — хозарам у дань, мов на глум, від кожної хати двосічного меча. Та й не що інше, а мечі, приняв, як дар, від греків Святослав; золота прийняти не схотів. „Блиснемо мечем — ясен місяцем, пустимо стріли, як дрібен дощик", — співали наші предки перед боєм.

Крім того, всі вони були злиті в одну братерську громаду, що її духовим осередком і провідником був князь. Князь і дружина становили одне нерозривне тіло і в годину перемоги і в годину геройської смерти. „...Станемо міцно, я ж піду перед вами, і якщо моя голова ляже, то дбайте вже самі про себе". Чи ці Святославові слова не зворушують нас сьогодні? Нічого дивного, що дружина відповідає Святославові такими словами: „Де твоя голова ляже, там і ми свої голови покладемо".

Та між усіма чеснотами наших предків — дружинників коштовним самоцвітом сяє вірність предківським заповітам, невсипуща пам'ять про предківські діла і гідне наслідування їх діл. „Від предків ми дістали мужність, пригадаймо ж, яка непереможна була наша сила, і міцно биймося", — так промовляв Святослав до своїх дружинників.

І ми, далекі, але рідні нащадки княжих воїв — борців Української Повстанчої Армії, простуємо їхніми слідами. Адже ж і ми „загороджуємо ворота Полю" — новітнім, більшовицькій і німецькій, ордам, адже і ми боремось не за наживу чи з якоїсь іншої дикої жадоби, а за рідну, з предка-віку нашу, ворогами у нас загарбану землю, за рідний поневолений народ, за вільне життя та розвиток у своїй державі. Адже ж і в наших лавах витає дух геройства та посвяти. Адже ж і наше життя тверде, суворе, небезпечне; ми свідомі цих небезпек, але водночас пам'ятаємо, що тільки в небезпеках виростають справжні вої. Також і ми повсякчас у бойовій готовості, і нам, як Святославу, миліша від золота зброя, бо добре знаємо, що не за гроші нам купити волю народові, а за кров.

Тож, пам'ятаючи Святославові слова, що „від предків ми дістали мужність", щодня наново пригадуючи, яка непереможна була наша сила, з честю виконуймо предківський заповіт.

ІЗ БОЙОВИХ ФРОНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ.

У запеклих боях із прихвостнями більшовицьких імперіялістів — червоними партизанськими бандами і німецькою ордою та її прислужниками — ляхами УПА здобуває любов усього українського народу та щире й дружнє признання інших поневолених народів Сходу, що при ній організують свої національні армії для спільної боротьби зі спільним ворогом.

Полісся та північна Волинь, тобто ті землі, що на них насамперед розпочалася боротьба УПА, сьогодні цілком охоплені її акціями. Населення, забезпечене перед загрозою німецьких наїздів, отримало можливість наладнати майже в усіх ділянках нормальну працю. У деяких околицях цих теренів по-

являються більшовицькі партизани. Боротьби з німцями вони не ведуть, хоч величають себе оборонцями народу перед німецькими окупантами. Тиняються по лісах, а коли не вистачає їм харчів, роблять злодійські наскоки на села, де під той час немає повстанців, і не гірше від німців знущаються з мирного населення: села палять, грабують худобу, викопують заховане селянами майно, виривають майже всю городину, зрубують овочеві дерева, розкопують руками могили, що їх народ висипав борцям за волю України, дамають на них хрести. Буває й таке, що селяни, взявши здалека повстанський відділ за більшовицький, тікають з жахом у ліс, і тільки рідна пісня, що з нею повстанці вступають в село, цей жах розвіює. Переконавшись, що не червоні, а повстанці зайшли в село, селяни вертаються і зі сльозами радости на очах вітають повстанців, розповідаючи їм про свої турботи. Червоні часто—густо влаштовують пропагандивні мітинги, під час яких вдаються до звичайнісінького обману та брехні. Наприклад, показують населенню закривавлену сокиру, якою, начебто, повстанці убивали невинних людей, навіть немовлят. Тимчасом, перебіжчики з червоної партизанки розповідають, що сокиру вони самі занурюють у кров ними ж забитих людей та ще й регочуться з того, що дехто справді повірить, наче б це зробили повстанці.

На Волині УПА веде боротьбу з німцями та їх прислужниками — ляхами. Ось дещо про загальний стан у цьому терені: на Вилодимирщині та Горохівщині німці зазнали в боях з УПА величезних втрат. Панують у цьому терені повстанці. Німці сидять тільки по більших осередках, роблячи час від часу наскоки на села. Повстанці у боях з ними виходять переможцями: так напр., у с. Кремешів повстанці знищили 23 німців і 2 авта, у Пілганові 12 німців і 2 авта, та здобули 5 кулеметів, багато гранат та іншої зброї. У цих же околицях розбито 22 німців і захоплено два авта; між убитими німцями був шеф департаменту для боротьби з УПА. На Ковельщині біля Туличева УПА знищила велику групу німців та польської поліції; відділ з десяти повстанців розбив 60 німців і знищив 3 авта. На Крем'янеччині та Дубенщині німці посилили терор —спалили і пограбували кілька сіл, але ця їхня буйдючно і широко закроєна акція для знищення УПА кінець-кінців зійшла нанівець. На Крем'янеччині біля Вишгородка повстанці знищили 70 німців, а під час нападу на Вишгородок — 20 німців, 20 поранено.

Ляхи, прислужники німців, катують українське населення чи не жорстокіше від німців. Не тільки розстрілюють і палять, але по-звірячому тортурують. Так наприклад, на Дубенщині в с. Добривода одному юнакові вибили ручкою револьвера зуби, відрізали губи та язика і залізними гаками виривали з живого тіла кусні м'яса.

Над Бугом знищено дощенту червону банду в 150 людей. Здобуто багато зброї. Населення розповідає, що стан більшовицьких партизанів жалюгідний. Поза зброєю в них нічого немає. Голі, босі, голодні, здеморалізовані. У вічному страху не тільки перед УПА, але й перед населенням, вони змушені тинятись по лісах і провадити дійсно звіряче життя.

На Луччині німці й далі нищать українські села і їх мешканців. УПА ставить їм на кожному кроці опір. Так напр., при одній переправі через р. Стир знищено 30 німців. В одній місцевості розбито 4 авта з німцями — авта спалено, 20 німців убито, 6 поранено, 3-х узято в полон. Усю зброю від німців забрано.

Біля Киверець жандармерія УПА звела бій з ляхами; убито 22 ляхів.

Під Богуславкою відбувся бій з червоною бандою. Убито до 50 осіб. Червоні у паніці стріляли по своїх.

Цікавий бій з червоними відбувся під Котівською Вількою. Одна наша чота несподівано зустріла більшовицький загін в числі 120 осіб. Червоні за всяку ціну хотіли здобути табір, що везла чота. Повстанський скоростріл двічі відкидав їх від возів, але за третім разом відкинути було не сила. Червоні, мов голодні вовки, накинулись на вози і почали розтягати із них усе добро. Під час цього між ними дійшло до суперечок, а навіть до бійок, бо кожний хотів набрати якнайбільше здобичі і не допускав інших. Це використала чота і несподіваним огнем розігнала червоних бандитів. Відбила вози та ще

тільки мертвими чуйа: тільки

й худобу, яку червоні награбували в населення. Червоні повезли п'ять підвід з забитими і раненими

На Житомирщині й Звягельщині УПА веде постійно бої з німцями та червоними бандами. Населення боїться червоних і має до цього підстави: червоні, вірвавшись у село, негайно проводять мобілізацію. Хто ж не хоче іти з ними, того розстрілюють, грабують, лаються, палять хати, де вісять образи, зрізують придорожні фігури, бувають випадки, що палять церкви (Красилівка). З німцями не воюють. Партизани, полонені повстанцями, розповідають, що вже п'ять місяців вони і в очі не бачили німців. Коли німці палять села, їхні командири забороняють партизанам стріляти на німців, обгрунтовуючи це тим, що як німці нападуть на них, то не буде де ховатись. Знову ж другий командир червоної банди сказав, що добре було б, якби всі села німці попалили. Так то більшовицькі кати борються за народ.

Великою відвагою більшовицькі банди також не грішать. Ось наприклад, недавно скинули їм з літака в одній місцевості політрука. Його захопили повстанці. Він, видно, дуже перелякався під час свого льоту і при зустрічі з повстанцями, бо довелося йому довго приводити до порядку свою білизну.

Населення в усьому співдіє з УПА. Сільська самооборона ставить успішно опір більшовицьким і німецьким бандам.

Л. Потапів.

ЧЕРВОНА СТЬОЖКА

Так і Максимова хата. Дим з неї раптом вибухнув і злився з димом сусідніх будинків. Горіли хати, стодоли, хліви. Горіло все село і церква.

А над селом кружляли німецькі літаки, нишко спускалися, де ще не було вогню, показували свої хрести й кидали запальні бомби. Вогонь розливався все ширше і підносився все вгору. Його сторожили з усіх сторін німецько-польські посіпаки, і тих, що вибігали з нього, хватали на багнети і кидали назад, — у саме полум'я. Дорога не тільки до волі, дорога до життя українцям замкнена. Так говорить „мудрість" расизму Гітлера.

Але Максим вибіг з села. Він вже з багнета знив свого маленького сина, пхнув ножем бандита і окривавленого Володька ніс у поле. Поруч нього бігла дружина, але град куль, що сипався за ними, спинив її за селом. Впала з простріленою головою і з простягнутими до лісу руками.

Максим положив у житі сина і прибіг до жінки. Але ні, німецький окупант вже доконав її. Не обізвалася й не показала ознаків життя.

Залишив. І біг — за ним гналися бандити й засипали його шлях кулями.

Не оглядався. Притулив рану Володька до своїх грудей і чув на грудях гарячу кров, своєї власної крови, що текла в синових жилах і витікала раною. Вона пекла Максимові серце, пекла душу, думки і мовок. І вона запалювала бажання донести своє і Володькове життя до лісу.

Ліс вже зближувався. Вітер колихав його у сторону бігця, ніби своєю чорнозеленою хвилею прагнув ухопити втікача у свої обійми.

Ліс. Зупинився в гущавині. Положив на траву сина.

— Володю, — сказав. Нахилився над ним і приклав вухо до серця. — Невже? Володю...

Не обізвався і не ворухнувся хлопець. Життя його витікало раною на руках батька. Воно позначило свій болючий кінець крізь усі поля.

— Червона стьожка від села до лісу.

— Володю, — кромовив Максим і протер закривавленими руками свої очі. Бачив — син, тільки без життя.

І зрозумів Максим — шлях його життя від-

Горностай.

ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВІ ЗАГОРОДЖЕННЯ

Завдання військово-інженерних спеціялістів полягає в тому, щоб дати в руки керівникам військового відділу сили і матеріяльні можливості для спорудження різного роду загороджень.

Загородження робляться для того, щоб уповільнити, і навіть припинити наступ ворога.

Всі загородження діляться в першу чергу на природні і штучні.

Хвилясте поземелля, горби, яри, річки, ліси, болота, чагарники — все це буде відноситися до природного загородження, а все, що буде зроблено руками людини при допомозі техніки, будемо звати штучним загородженням.

В свою чергу і природні й штучні загородження діляться на активні способи загороджень та пасивні.

Активними способами загороджень звемо такі способи, при яких одночасно з затриманням просування ворога знищується жива сила ворога. Наприклад, мінні поля, танкові пастки, вовчі ями і т. д.

До пасивного способу відносимо такі способи, при яких лише уповільнюється поступ ворога і не наноситься йому фізичного знищення. Відповідно до швидкого орієнтування начальника загороджувальних робіт та до наявности матеріяльних можливостей і вільного часу, кожний пасивний спосіб загородження можна активізувати. В цьому можна пересвідчитись, характеризуючи кожний вид загородження зокрема.

Види і влаштування загороджень

Всі види загороджень діляться по їх бойовому призначенню.

Проти танків: мінні протитанкові поля, прокопування прямовисних від-

---

нині,—це шлях Залізняка, шлях помсти, шлях повстанця. Він ним ще вчора повинен був стати. Сьогодні поставив його на той шлях сам окупант.

— Прости, сину, що раніше не зробив цього й не вийшов сьогодні з лісу обороняти твоє життя... я що думав... і він не доказав, що він думав,—кров сина залила всі його думки. Стояв без руху над трупом.

Його оточили люди, що повтікали з села. Багато з них не знало про долю своїх дітей. Питали.

Максим вахилився. Підняв Володька вгору і показав усім. Велика жарина крови спекла очі присутніх. Не з одних покотилися сльози.

— Ось доля наших дітей, — сказав Максим. —Отак нас „визволяє" чужинець. Хто залишився там — він показав у напрямі села — уже не побачить білого світу. Ми втікли, але самою втечею долі не змінимо.

Замовк. Стояв грізний, окривавлений, мов гнів землі. Син у його руках, немов чаша горя, стікав ще кров'ю. Люди дивилися, і кров дитини капала на їхні серця.

— Нас хочуть знищити, щоб самим на нашій землі осісти. Але земля наша прийме їх тільки мертвими! Чуйте: тільки мертвими прийме наша земля німаків!

Знов замовк. Дивився на всіх, і погляд його, здавалося, повторяв тількищо сказане. Ні, погляд його промовляв ще виразніше. У напруженні німої мови пройшло кілька хвилин. Потім Максим знов почав. Говорив устами і очима разом. Говорив усім єством.

— Я свою дитину зняв з німецького багнета, а жінку мою застрілили у полі вороги. Дід з бабою згоріли в хаті, і тільки кості їхні можна буде знайти у попелі. В руїну та пустку обертає окупант наші села, наш край. Але невинною своєю кров'ю ми нічого не випросимо. Нам треба продити чорну ворожу кров. А прийдешнім поколінням залишимо заповіт — не пустити на свою землю жодного ворога! —

— Дивіться, — показав Максим на село, звідки крізь дерева продиралася заграва — це не схід і не захід сонця—це сльози і кров безневинних людей. Захіпний варвар жадібними руками загарбує багату українську землю. Станемо ж за свій край!

І з'явився новий загін Повстанчої Армії, загін заприсяжений і нещадний. Він складається з батьків, синів та братів тих, що їх помордували німецькі кати та їхні польські агенти. В цьому загоні б'ється Максим, якого за непохитність і рішучість прозвали друзі Залізняком. Максим і його друзі вірні Батьківщині і своєму народові.

косів, рови, пастки, руйнація доріг, наводнення і заболочення місцевости.

Проти піхоти: зараження поземелля отруйними речовинами, переносні перешкоди, переплітання узлісся дротами, дротяна сітка, електризація загороджень.

Характер застосування загороджень можна розподілити по об'єктах:

а) Місцеве загородження шляхів: руйнування мостів, ями, перекопування, завали.

б) Суцільне загородження шляхів: зараження ОР, мінування, переорювання. Основні правила при розміщенні загороджень такі:

1. Загороджувати такі місця, які трудно обійти.
2. За загородженням мусить бути зручне місце для ведення вогню.
3. Поборювання загороджень мусить бути важким для ворога.

Для того, щоб правильно розмістити сітку загороджень, висилається інженерна розвідка, яка мусить визначити:

1. Потрібні і можливі пункти для влаштування загороджень.
2. Характер і розміри загороджень.
3. Потрібні для влаштування сили і матеріяли.
4. Повязати влаштовування загороджень з планом бою, маючи постійний зв'язок з тактичною розвідкою.

Основним видом загороджень є „Постійна дротяна перешкода".

Матеріял: соснові кілки в 150 см. довжини, до 10 см. товщини, яких 50 см. забивається в землю. Кілки забиваються шаховим порядком, при чому кожний ряд кілків оплітається трьома нитками колючого дроту, одна нитка йде горизонтально по верху кілків і дві по діягоналі від низу першого до верху другого і навпаки. Дріт прибивається скоблями.

Таким же способом оплітається і віддалення між рядами.

Перший ряд кілків повернений до ворога крім того оплітається ще двома горизонтальними нитками серединою кілків і низом.

Німецький пліт

До постійних загороджень відносимо крім того: німецький пліт в 1 ряд. Тут дріт протягується горизонтольно і діягонально, а крім того з верху двох сусідніх стовпів до одної точки і на землі між ними.

Час виготовлення: 100 погінних метрів — 60 людино-годин.

Спіральна сітка на низьких кілках (спотикач). Палиці 70-80 см. довжиною забиваються в землю так, що на поверхні видно лише 20-30 см. Верхом цих кілків протягується дріт, а основна нитка дроту переплітається спірально другою ниткою. Час виготовлення: 100 погін. метрів — 10 людино-годин.

Засіки

Засікою зветься штучна перешкода, влаштована із звалених дерев. Засіки можуть бути переносні й зроблені на місці.

Місцеві вигідніші, бо їх не треба переносити і одним кінцем вони можуть держатися землі; крім того тут можна звалювати тяжкі дерева, що унеможливлює усунення їх. Тільки прикріплюються вони до землі ключками та кілками, збитими навхрест.

Час виготовлення: 1 м. — 1,5 людино-годин.

Переносні перешкоди

Щоб забезпечити загородження в рухові та закривати прорвані місця в постійних перешкодах існує ціла група переносних перешкод, які по своїй будові дуже зручні до перенесення з місця на місце і в кожному випадку можуть замінити постійні перешкоди.

Розгляньмо деякі з них.

Дротяна спіраль „Бруно"

На дерев'яному барабані по діягоналі накручується звичайний гладкий дріт. Довжина спіралі 10 м. Потім з другого кінця барабана обкручується знову дротом по діягоналі першого. Ця спіраль прибивається до землі кілками. Вона легко стискується і її можна носити в футлярі.

22

Пакет Фельда

Пакет Фельда — це є готовий пліт з колючого дроту з металевими загостреними стовпцями на віддалі 1 м. один від другого. Переноситься з місця на місце в скачаному вигляді і дуже швидко розкачується.

Саперна переносна сітка

Готується як спіраль „Бруно", але на квадратному барабані кільця спіралі обплітаються колючим дротом.

Висота і ширина спіралі 1 м.

Малопомітна перешкода

Переплутана між собою сітка тонкого дроту, товщиною 1 мм. змогується в брезентовий мішок в 150 клг. ваги.

Такий пакунок в розтягнутому вигляді закриває 1 га. поля. До землі прибивається кілками, колір дроту залежить від поземелля.

Рогачка

Для виготовлення рогачки береться шість півтораметрових кілків, збивається навхрест по два. Цих три хрестовики сполучується основною віссю, довжиною від 3 до 5 м. Кінці осевої жердки залишаються по 30 см. з боків для зручного перенесення.

Вся рогачка обплутується колючим дротом (прибивається скоблями) за таким порядком: чотири нитки дроту по горизонтальній довжині і при поперетинанні згори вниз. Крім цього по діягоналі з низу першої хрестовини до верха другої і навпаки.

Час виготовлення 1 м. -- 6 людино-годин.

Їжак

Їжак складається з трьох загострених кілків довжиною по 15 м., зв'язаних між собою колючим дротом. Так утворюється їжак з колючого дроту. Їжаками закидається вузькі спинки, броди в річках, безладно накидається по полях.

Час виготовлення 1 м. — 6 людино-годин.

Електризування загороджень

Всі види загороджень, що обплутані гладким чи колючим дротом, можуть наелектризуватися до такої міри, що це стає небезпечним для життя (1000 і 1500 вольт).

Джерелом енергії для електризування загороджень можуть бути місцеві електростанції чи пересувані електростанції, змонтовані на вантажних автах.

Один полюс цього джерела сполучають каблями з дротяним загородженням, а другий з землею.

Дріт, по якому йде електрострум до об'єкту загородження, мусить бути по мірі можливости ізольований від землі. Кілки для цього робити тільки сухі. Кінці кілків, де буде приставати дріт, мусять бути очищені від кори. Зважаючи на це, що ворог також може вживати електризацію загороджень, інженерну розвідку загороджень треба робити в спеціяльних гумових убраннях і в гумових рукавицях. Дуже мало ефективне електризування буває в дощову погоду та в мокрій місцевості.

Це треба пам'ятати і при проведенні електризації і при усуванні її.

Перешкоди проти панцерно-танкових відділів

Всі перешкоди проти танків діляться на природні і штучні.

Природними перешкодами є:

1) річки і канави, шириною не менше 5 м. і глибиною 1, 8 м.,
2) болота з тонким покривом і грузьким грунтом,
3) насипи, горби, вийми, від 60° і крутіші,
4) густі ліси з деревами, не тоншими 20 см.

При недостатній кількості природних перешкод повинні бути створені штучні.

До штучних протитанкових перешкод відносяться:

1) застосування ручних гранат і гранат Новицького,
2) влаштування засіків і лісних завалів на дорогах,
3) перекопування шляхів і копання ровів,

4) мінування підступів фугасами та мінами,
5) творення ям на шляхах,
6) заболочування і затоплювання поземелля,
7) загороди з рейок і палів,
8) суцільне псування шляхів і руйнування мостів,
9) протитанковий блокгауз.

Кожний саперний відділ, окремий чи в складі загальновійськового відділу, мусить мати відповідний запас шанцевого інструменту будівельних матеріялів, вибухових речовин та готових мін, щоб забезпечити успіх всієї системи загородження. Тут подано лише основні види загороджень і не в повній мірі пояснено, як їх творити. На це потрібно ще більше праці та уваги, щоб детально вивчити складну техніку військово-польового загородження.

Примітка: Треба сказати, що відомості з науки загородження, як і зі всіх наук військово-інженерних предметів, беруться з різних джерел інженерно-технічної літератури: совітської, польської та німецької армій, тому матеріяли можуть бути не завжди точні і зрозумілі на перший погляд для стрільця і командира.

Користаючись цими різноманітними даними та беручи на увагу спеціяльні умови українських земель та сусідніх держав, даємо для військовика найголовніше, що потрібно знати з інженерно-технічної справи.

Зрозуміла річ, що з розвитком та ростом українського війська зросте та розвинеться національна інженерно-технічна наука, що забезпечить усі вимоги військово-польового життя.

Антін Скеля.

СИЛА ВОЛІ

Без сумніву, що всіх, а зокрема нас, військовиків, цікавлять великі полководці, а ще більше цікавлять нас їхні подвиги, які зробили з сірих і непомітних людей велетнів в історії людства. І при тому багато не може відгадати, в чому полягає таємниця тих подвигів. Всі говорять про надзвичайний геній Цезаря, Святослава Завойовника, Хмельницького, Наполеона та інших видатних полководців. Та не завжди геній є рішаючим чинником у перемозі. Берім хоч би Святослава Завойовника. В м. Доростолі, оточений залізним кільцем греків та болгарів, знаходився він разом зі своєю дружиною, здавалося б, у безвихідному становищі. Але Святослав не піддається невільничо долі, його залізна воля штовхає його до дії. І він стає попереду своєї дружини і горіючи завзяттям, зі словами „за землю рідну“ — кидається на ворога. За його прикладом пішло військо. „Завзяттю і відвазі хоробрих не було меж“ — згадують, описуючи цю подію, грецькі літописці. Ворог піддався сильній волі Святослава Завойовника, найбільшого лицаря тих часів.

Ті, що не бачили Хмельницького, оцінюють його лише по великих подвигах і однодушно хвалять за великий військовий та організаційний геній. Одначе всі сучасники, яким довелося хоч раз у житті бачити живого гетьмана, не могли забути його лискучих, темних, повних магічної сили очей, грізних брів та твердих рис його лиця. З цілої постаті Хмельницького так і била якась могутня сила, перед якою людина дрібніла і ставала порошинкою під грізним поглядом його незбагнутих очей. В бою — це була не людина, а граніт, витесаний у формі людської постаті. Його спокій, тверда певність і при тому залізна рішучість та непохитність вливали у військо таку силу, перед якою розпорошувалися та панічно втікали навіть добірні, закуті в залізо гусари Речіпосполитої — одної з наймогутніших держав тодішньої Європи.

Сила волі, палке прагнення за всяку ціну перемогти і віра в перемогу були завжди для полководців рішаючими чинниками в бою. „Дивіться, ген там на той горбок“ — говорить Наполеон до свого війська перед боєм.

„Поки сонце сховається за гори, там мусять повівати наші переможні прапори". — І дав знак, загули сурми, задуднили кінські копита, забряжчала зброя, і, заки сонце сховалося за гори, на горбку, де був укріпився ворог, повівали прапори Наполеона. Сила слова „мусять" — була така велика, що перед нею не могли встояти і найкращі полки ворога. Це була сила волі великих полководців, перед якою поступався цілий світ.

Подібні приклади можемо навести і із сучасної нашої дійсности. Невеличкий повстанчий відділ має завдання здобути м. Цумань, добре укріплене і знаменито забезпечене залогою німців. Відділ робить нічний наскок. Ворог пустив у рух танки. Хлопці нервозно почали відступати. Та тут проявляється залізна воля командира. Його різке: „Вперед, наша бере!" —наелектризувало всіх і наповнило новою силою та бажанням перемоги. Сотня пішла вперед. Не помогли ворожі танки. Наступ повстанців був такий сміливий та рішучий, що ворог цілковито збився з пантелику. Розгублено шукав рятунку по всяких норах, які тільки знаходив, ховався навіть у відхідниках. Та хлопці і звідси витягали переляканих німаків, кепкуючи з їхньої хоробрости. Бій скінчився успішно без жодних власних втрат, хоч ворог спочатку завзято боронився.

І знову не так військовий геній чи сила зброї, як бравурна відвага та залізна воля повстанців увінчала бій повною перемогою. Так було, так є і так завжди буде в майбутньому. Це мусимо пам'ятати в першу чергу ми, військовики. Ніколи наше військове знання, хоч би яке воно було велике, не здобуде нам перемоги в бою, оскільки ми не горітимемо невпинною жадобою перемоги, оскільки ми не спаралізуємо волю ворога сміливим ударом.

У всякому бою є військова засада: тільки наступ завершить перемогу. Та тут ще додамо — наступ, в якому як командири, так і кожний стрілець, горять нестримною жадобою перемоги, жадобою **піднести свої непереможні прапори на укріплениях ворога.**

М. Лісовик.

СІМНАДЦЯТЬ ПРОТИ СОТНІ

Разом з командантом Лисенком було їх сімнадцять. Смертельно потомлені прибули вони на один з поліських хуторів. Тепла червнева ніч огорнула своїм крилом поліську землю.

Повстанці спали. Вартовий проходжав біля клуні, борючись зі сном та втомою і пильно наслухував довкруги. Навколо була глибока тиша.

Минула ніч. Край неба почав щораз більше прояснюватися. Незабаром зійшло сонце, і вартовий Розгром пішов спати, збудивши на своє місце повстанця Зірку.

Сонце вже трохи піднялося над обрієм, коли до клуні швидко вбіг вартовий.

— Хлопці, вставайте! — крикнув він.—Нас оточили червоні.

Всі схопились на рівні ноги.

—Друзі, за зброю!—швидко скомандував Лисенко, хватаючи свою фінку.

Пройшло кілька хвилин. Повстанці стояли вже напоготові, міцно стискаючи в руках зброю.

—Друзі, мусимо перемогти!—твердим і рішучим голосом сказав Лисенко. А якщо прийдеться померти, то умрем по-геройськи!

Всі рвучко підхопили слова свого улюбленого командира.

Б'ємося дозагину! Слава Україні! — гукнуло сімнадцять повстанчих грудей.

— Хлопці, — сказав поважно Лисенко, — частина з вас вибіжить на двір і обсипле червоних пострілами, частина полізе на вишки і через стріху стрілятиме на другий бік, решта залишиться в клуні. До діла!

Почувши це, повстанець Вовк схопив кулемета і швидко вибіг на двір. За ним кинулося ще кілька з крісами. Червоні обсипали їх градом куль. Вовк уставив свого кулемета і почав сипати кулями на червоних.

[illegible] показала одному лягт[illegible] руками, а другому відійти на декілька кроків від першого. Скоро зброя обох німаків була в її руках.

Їхні постріли ніяк не могли його поцілити. Тоді вони почали обкидати його гранатами. Геройський кулеметчик і цього не злякався; дві гранати він відкинув назад, одна, що впала близько нього, не розірвалася. Та врешті одна поцілила кулемет. Вовк кинувсь швидко в клуню, щоб взяти другого. В той момент поцілило його кілька ворожих куль і він упав під брамою клуні.

В цей час почала горіти клуня. Густі клуби диму почали забивати повстанцям віддих. Робилося дедалі гарячіше.

Положення ставало дуже загрозливе. Лисенко вирішив пробитись через вороже кільце.

— Друзі! — гукнув він серед вогню і крісових пострілів. — Прорвемся! Вперед, за мною!

Схопивши в руки кулемет, він вискочив з клуні. Та червоні тільки цього й ждали. Вони сипнули густим крісовим вогнем, і хоробрий командир, поцілений кількома кулями в груди, повалився мертвий на землю.

Повстанці розгублено задержалися в клуні, але тільки на одну мить. Бо в ту ж хвилину повстанець Розгром крикнув:

— Друзі, не дорожім життям! Раз мати родила — раз і помирати!

Він вискочив на двір, стріляючи на ходу з свого танкового скоростріла, і летів просто на становища червоних.

Червоні, що вже певні були своєї перемоги, раптом спантеличились одчайдушним вчинком геройського кулеметчика і почали втікати.

Решта повстанців кинулася за Розгромом. Червоні, що лежали в житі, відкрили по них знову міцний вогонь. Стрільці весь час ішли вперед. Молодий повстанець Черемха, не зважаючи на стріли, забрав фінку і скоростріла, що були при вбитому командирові. Тепер усі повстанці кинулися просто в жито. Більшовицькі бандити, не витримавши натиску повстанців, розбіглися.

За хвилину на хуторі було знову тихо. Лежали вбиті і ранені червоні.

Клуня горіла, як смолоскип. Від припікання прочуняв ранений шістьма кулями в руки і ноги повстанець—кулеметчик Вовк. Він з надлюдським зусиллям відповз від вогню, просунувся в жито і там зімлів.

На другий день рано повстанчий відділ забрав його з собою.

Так борються сини України за свою землю.

А. Буревій.

БІЙ У СЕЛІ БОЛОТКІВЦЯХ

Був ранок. Веселе і гаряче сонце обдавало своїм гострим промінням широкий шлях, що в'юном повився ген-ген серед розкішних ланів золотистого жита, дозріваючої пшениці і шовкових ячменів.

Я ішов твердим кроком і любувався нивами, багатством рідної землі. Якраз у цей погожий ранок двома автами в село Болотківці прибуло дев'ять німаків і чотири ляхи, які мали заставити селян везти в місто сіно. „Погосподарювавши" в селі, ці панки арештували трьох „підозрілих" осіб. Десь коло полудня „непрохані" гості верталися назад.

На віддалі двох кілометрів від села їх зустріли градом куль наші друзі. Цей несподіваний напад смертельно налякав бандитів, і вони панічно, деякі навіть без зброї, кинулися тікати.

Пройшло трохи часу. Німаки залягли біля шляху у вівсі і відкрили вогонь. У цей момент наші друзі пішли в наступ проти бандитів. Заграли кулемети, заговорили кріси. Боротьба велася недовго. Наші кулі не летіли надармо. Звільнено арештованих хлопців з того ж села, спалено вантажне авто, одинадцять бандитів убито, а одного живим взято в полон.

У наші руки попало непошкоджене легкове авто, два кулемети, тринадцять крісів, п'ять пістолів і багато амуніції. Ніч пройшла спокійно.

На другий день німаки, зібравши чималу силу, хотіли забрати свої трупи. Але знову сталося так, як і повинно було статись. Ми, як і першого разу, привітали розбійників вогнем. І знову тринадцять бандитів пішло на той світ.

Г. Ярославенко.

ЖОВТІ ВОДИ

Гаряча була в Україні весна 1648 р. Тієї весни під проводом гетьмана Богдана Хмельницького розпочалися пам'ятні визвольні змагання українського народу з-під імперіялістичного польського ярма. Гетьман, знаючи, що справжня визвольна боротьба мусить бути боротьбою усього поневоленого народу, що від цього залежатиме її успіх, а також духове переродження і приготування українських мас до державного будівництва, задумав, чого досі в Україні не бувало, підняти на боротьбу всі українські землі, всіх українців. Кличем і наказом до всенаціонального зриву була незабутня перемога під Жовтими Водами.

Польські пани хотіли за всяку ціну не допустити до жодного збройного виступу козацтва, бо він міг би потягнути за собою цілий ряд інших виступів і створити для Польщі поважну загрозу. Щоб не дати запорожцям вилетіти з їхнього „осиного гнізда" — Запоріжжя та розбурхувати українські народні маси і побільшувати свої ряди, — польський коронний гетьман Микола Потоцький мав план вислати на Запоріжжя велику кількість війська і приборкати „свавільне" козацтво.

Польське військо рушило берегом Дніпра в козацькі степи; вели його молодий Степан Потоцький, син коронного гетьмана, і комісар Шемберк — лютий ворог козаків. Біля Кодака ляхи мали з'єднатись з реєстровими козацькими частинами, (вони перебували на службі у поляків), які пливли Дніпром під командою Іляша Караїмовича та Барабаша. Але Хмельницький вправлявся швидше від поляків. Швидким маршем він вирушив із Запоріжжя, відрізав польське військо від реєстрових козаків, оточив його, а реєстрове козацтво перехилив на свій бік. Реєстровики вбили польських запроданців—Іляша та Барабаша і разом з козаками Хмельницького вдарили на оточених поляків. Поляки пробували відступити, але це їм не вдалося. 16 травня 1648 р. запорожці знищили польський табір, що прикривав відступ, і вщент розбили польські війська. Усі польські полководці попались у полон. Комісара Шамберка за його лютість козаки вбили, а Потоцький умер від ран. Жовті Води були тією іскрою, що від неї спалахнула вся Україна.

Довбиш.

ПОДРУГА ГАЛЯ

Молода 19-тирічна селянська дівчина, з революційним запалом в очах і душі, а лагідною усмішкою на лиці, з пістолем, з гранатою та санітарною сумкою — ось яка подруга Галя.

Виконуючи організаційне доручення, мала подруга Галя перевезти з одного села до районового провідника важливі документи. Село, до якого їхала Галя, лежало з другого боку шосе; треба було їхати шматок дороги шосою.

Тільки виїхала на шлях, як напроти неї з'явився мотоциклет з двома німаками. Мотоциклет поступово зменшував хід. У Галі майнула думка, що вона попалась в руки ворогові. Не втративши рівноваги, вона відбезпечила пістоля. Німаки вже були близько. Галя дивилась їм пильно у вічі, а вони, витріщивши баньки, нахабно придивлялись до неї. Не доходячи три кроки до німаків, вихопила Галя з кошика пістоля, пустила два постріли в напрямі німаків і крикнула: „Генде гох!" (руки вгору). Німці, ніколи не ждучи цього від подорожньої дівчини, піднесла руки вгору. Вона наказала одному лягти з піднесеними руками, а другому відійти на декілька кроків від першого.

Скоро зброя обох німаків була в її руках.

Опісля дала німцям наказ встати і йти собі. Вони прохали мотоциклета, але Галя їм його не віддала. Німці й не дуже добивались. „Гут, лібес медхен, дас вір лебен! Ауфвідерзеген"! —Добре, люба дівчино, що ми живемо! Допобачення!—сказали, кланяючись, та й попленталися, роззброєні шляхом до Рівного. Галя з трудом втягнула мотоцикль на хуру, поскладала здобуту зброю та й собі поїхала.

Ото було потіхи на пункті, куди незабаром прибула подруга Галя. Героєм дня одноголосно назвали Галю всі друзі і щиро захоплювались її вчинком.

ОГЛЯД

подій на фронтах за час від I.VIII. по 15. IX. 43 р.

Серпень і вересень 1943 р. знаменуються розвитком подій на всіх европейських фронтах. Совітський протинаступ коло Орла в цей час перетворився в загальний наступ на східному фронті. Більшовики змусили німців покинути Орел та Білгород, потім повели наступ на Харків, Брянськ і Смоленськ. Для відтяження німецької оборони совітське командування почало наступ на Міюсі, Донці і Кубані, коло Ільменського озера і на Волхові коло Ладозького озера. Одначе ці відтяжуючі наступи не вдалися. Натомість наступ на Україну приніс їм бажані наслідки. Один клин більшовицького наступу захопив Харків, Суми, Конотоп і Бахмач, відрізуючи головну квартиру німецького командування на Сході в Смоленську від південного відтинку фронту. Другий клин дійшов з півночі під Полтаву. Прорив на Донці коло Лисичанська і на Міюсі коло Таганрогу довів до захоплення Донбасу і створення загрози німцям на Кубані і Криму. Щоправда, більшовики німців ніде не розбили. У німців помітне виснаження, а більшовики виявляють охоту ціною хоч би найбільших жертв захопити Україну, як хлібну і сировинну базу. Виразно видно по стороні більшовиків матеріяльну допомогу Англо-Америки в літаках, танках та іншій зброї.

На західному фронті триває тяжке бомбардування Німеччини. Дуже міцно збомбардовано Берлін, Мюнхен, Мангайм і багато інших военно-промислових центрів. Німецька протиповітряна оборона, як признають самі союзники, є сильна, але не вистачаюча, щоб захиститися від хмари американських літаків.

Погане для німців положення на Півдні. Упадок Сіцілії, висадка союзників у Калябрії, а потім капітуляція цілої Італії змушують німців перебудувати цілу стратегічну оборону з південної сторони. Спроба заміни італійців болгарськими і мадярськими військами на Балканах не принесла бажаних наслідків, до того ж усі союзні держави стали непевними для німців, бо для рятунку своєї шкіри можуть піти шляхом Італії. Німцям залишається тільки скоротити лінію оборони й обсадити її своїми військами.

На Заході і Півночі росте також загроз анімцям. Розрухи в Норвегії і Данії, що прибрали в Данії гострий збройний опір, партизанська боротьба в Бельгії, Голяндії й Франції сприяють союзникам та утрудняють німцям оборону у випадку висадки союзників з цієї сторони. А тимчасом в Англії йде концентрація англійських, американських, канадійських і австралійських військ та відбулися останніми днями десантні маневри. Все це свідчить про охоту союзників посилити бойову роботу проти німців і на інших відтинках.

Покищо німці ставлять збройний опір, стараючись всіма способами опанувати ситуацію.

Японія гарячково закріплюється на здобутих теренах. Творить маріонетки-держави та втягає тубільне населення до їх охорони. Американці концентрують свої сили в Австралії, на Алясці та на Алеутах, ведучи наступ тільки на новій Гвінеї та Новій Георгії. Китай голодує, що перешкоджає дальшому веденню війни, але Америка докладає багато сил, щоб його тримати матеріяльно й організаційно через своє командування, вислане на допомогу Чан-Кай-Ші.

Друкарня Української Повстанчої Армії ім. Б. Хмельницького.